

14. Kvenflagget i vinden: om betydningen av et flagg for et folk

Bjarge Schwenke Fors

Sammendrag Flagg er et utbredt symbol for stater og folkegrupper. Likevel har det vært relativt få studier av flaggs rolle i nasjonsbygging og etnopolitikk. Kapittelet tar for seg betydningen introduksjonen av et eget flagg har hatt for den kvenske minoriteten. Kapittelet dokumenterer prosessen frem mot innføringen av flagget i 2017 og hvordan flagget har blitt tatt aktivt i bruk som symbol. Det argumenteres for at flagget og bruken av det har bidratt til å samle kvenene innad og gjøre dem mer synlige utad.

Nøkkelord kvener | flagg | kvenflagget | etnisitet | vexillologi

Abstract There have been few studies of the role of flags in relation to nation-building and ethno-politics. This chapter examines the significance of the introduction of a separate flag for the Kven minority in Norway. The chapter documents the process leading up to the introduction of the flag in 2017 and how the flag has been actively used as a symbol. It is argued that the flag and the way it has been used has contributed to unite the Kvens internally and make the group more visible externally.

Keywords Kvens | flags | Kven flag | ethnicity | vexillology

I 2007 tegnet Bengt Johansson-Kyrö fra Jukkasjärvi i Sverige det vi i dag kjenner som kvenflagget (kvensk: *kvääniflaku*): en solblomst eller solrose (kvensk: *aurinkonkukka*), av mange også kalt kvenrose, i gult og rødt på blå flaggduk. Motivet er typisk for kvensk husflid. Det har blitt funnet på en rekke gjenstander, blant annet båter, jakthorn, vevstoler og kjærestegaver i tradisjonelle kvenske områder på Nordkalotten. Siden 2017 har dette flagget blitt tatt i bruk av alle norske kvenske organisasjoner ikke bare i de kvenske kjerneområdene, men over hele landet. Kvenene har tatt spranget fra å være et flaggløst folk til å bli et folk med flagg. Hvordan har veien mot flagget vært? Hvilke diskusjoner har vært ført rundt det å

ha et flagg og hvordan det burde se ut? Hvordan har flagget blitt tatt i bruk etter at det ble vedtatt? Og viktigst: Hva har flagget *betydd* for kvenene og deres status som etnisk gruppe? I hvilken grad representerer det et tidsskille i kvensk etnopolitisk arbeid? Det siste spørsmålet kan kanskje også relateres til diskusjonen om betydningen av flagg i mer generell forstand. Hvilken forskjell gjør et flagg for et folk?

Den kvenske flaggprosessen har funnet sted i moderne tid. Det har derfor vært mulig å følge den mens den har utviklet seg, og det har vært mulig å snakke med personer som har vært involvert i den, noen av dem helt fra begynnelsen av. Flaggprosessen har også vært dekket av media, spesielt den kvenske avisen *Ruijan Kaiku*. Dette kapittelet baserer seg på alle disse kildene.

Kvenflagget designet av Bengt Johansson-Kyrö.

OM FLAGG OG FLAGGS BETYDNING

Flagg er rundt oss på alle kanter, men hva betyr flagg? Det fins relativt lite forskning på dette. «Flags have been poorly theorized so far, and have scarcely been treated comparatively», konkluderte Thomas Hylland Eriksen (2007, s. 2) i forordet til en sjelden antologi om flaggs betydning som kom ut i 2007. Det har heller ikke skjedd så mye siden da. Feltet *vexillologi* (flaggforskning) er for det meste dominert av amatører med pasjon for flagg og har vært preget av deskriptive, lite analytiske tilnærminger. Som Jaskulowski (2016, s. 557) påpeker, er det nok slik at «existing studies tend to focus on the history of different national flags, devoting *less attention* to questions of their symbolic significance». Innen samfunnsvitenskapen har interessen for flagg vært liten. Dette gjelder også for forskere som arbeider spesifikt med temaer som etnisitet og nasjonalisme. Som Eriksen (2007, s. 1–2) observerer, har «the flag, for all its rich symbolic and political connotations, its long history harking back to medieval heraldry, its ubiquity and emotional power (...) been relatively neglected in research on nationalism». Nasjonalismeforskere har tendert til kun å komme med «passing references to flags as symbols of the nations» (Eriksen, 2007, s. 2). Selv i litteratur som handler om politisk og nasjonal symbolisme, har det vært relativt lite fokus på flagg (Jaskulowski, 2016, s. 557).

Fraværet av samfunnsvitenskapelige studier av flagg er for det første underlig med tanke på hvor *utbredt* flagget som symbol er i dagens verden. Flagg fins overalt. De er, som Jaskulowski (2016, s. 557) skriver, «one of the most widespread national artefacts». For det andre er mangelen på flaggstudier forunderlig all den tid flagg faktisk ser ut til å *bety* noe for folk. Fra å ha en opprinnelig instrumentell funksjon har flagg gradvis kommet til å bli viktige, ofte helt sentrale markører for identitet, for *hvem vi er*. Som Eriksen (2007, s. 3) skriver, viste allerede Émile Durkheim og Marcel Mauss til analogier mellom primitive totemer og moderne flagg. Da Victor Turners Ndembu-informanter skulle beskrive betydningen av sitt eget kjernesymbol, det hvite melketreet, trakk de interessant nok en parallell til «de hvites flagg» (Eriksen, 2007, s. 3). Moderne flagg representerer, som Eriksen (2007, s. 3) påpeker, «some of the same things that totems and heraldic symbols have done in the past, but – in the case of national flags – they signify the metaphoric kin group of the nation rather than other groups.» De kan, fortsetter han, beskrives som *condensed symbols* i Victor Turners og *key symbols* i Sherry B. Ortners terminologi. Flagg, oppsummerer han, «compress a broad range of meanings and are rich in aesthetic and emotional connotations» (Eriksen, 2007, s. 3).

Som symboler kan flagg virke både samlende innad i en gruppe og skape grenser mellom grupper. Som Gabriella Elgenius skriver, har «symbolic devices such as flags (...) long been employed to communicate meaning and to identify groups and territories. At the same time, they have also been used to differentiate communities from each other and to visualize the relationship between ‘us’ and ‘others’» (Elgenius, 2007, s. 26).

Hvorfor er flagg så viktige? Svaret ligger kanskje vel så mye i det man kan *gjøre med* flagg, som det flagg *er*. Orvar Löfgren (2007) har skrevet om flaggs *anvendelighet* som symboler. Flaggets materialitet er viktig her:

The flag is a symbol, but it is also «a piece of bunting», cloth or silk. Its textile qualities means that it can be folded, draped, torn, ripped, burned, soiled or used as a wrapping (...) It can be enlarged into giant size or miniaturized. It can be manufactured by other materials for new uses: paper, wood, plastic. It has a given pattern and a set of colours that can be translated into other kinds of representations. In short, it has a quite different materiality than the national anthem or the national emblem. (Löfgren 2007, s. 137–138)

Flagg har, som Elgenius (2005, s. 117) hevder, «attained prominence over all other forms of national symbolism, due to their flexibility, plasticity, simplicity and effectiveness».

Flagg er altså ikke viktige kun fordi de er «gode å tenke med», som Levi-Strauss (1962/1964, s. 89) skriver om totemdyr, men fordi de er lette å *gjøre* ting med både

i mer rituelle sammenhenger og i hverdagslivet. De er, i større grad enn andre lignende symboler, *interaktive* redskaper siden de, i kraft av sin materialitet, gir folk selv mulighet til å ta dem i bruk og la seg bruke av dem. Som Pål Kolstø (2006, s. 676) observerer: «The people who are learning how to acquire an identity as a Dane, a Frenchman, or an Australian are invited not only to watch the Danish, French, and Australian flag from afar, but to carry it in their hands, participate in flag parades, in flag hoisting ceremonies.»

Hvilken betydning kan da det å få et flagg ha for et folk i en nasjonsbyggingssprosess? Hva kan det tilføre? Det ligger nok et potensial i alle flagg, men flaggenes transformative kraft vil kunne variere. I mange tilfeller kan flagg virke samlende og styrkende, men det fins også eksempler på mislykkede forsøk på å skape og bruke flagg. Som Kolstø (2006) skriver, kan nye flaggprosjekter i en del tilfeller faktisk virke hemmende og splittende. Det er heller ikke nødvendigvis slik at de flaggene det flagges mest med, virker sterkest. Snarere kan det være motsatt. Som Billig i verket *Banal Nationalism* hevder, kan «the flag hanging unnoticed on the public building» være et bedre tegn på moden og vellykket nasjonsbygging enn «a flag that which is being consciously waved with fervent passion» (Billig, 1995, s. 4). En systematisk forskning på flaggenes og flaggingens betydning mangler dessverre fortsatt, men den romlige og temporære konteksten flaggene opptrer i, er åpenbart viktig i forhold til deres symbolske kraft og effekt.

Mens flagg tidligere først og fremst var forbeholdt nasjonalstater, brukes de nå i økende grad også av andre grupper og territoriale enheter. I Europa har minoritetsflagg blitt vanlige. I Norge dukket denne trenden opp på 1960-tallet med de første forslagene til et eget samisk flagg (Berg-Nordlie & Gaski, u.å.). Senere kom det kvenske flagget som det handler om her. Prosessen pågår fortsatt. Så sent som i fjor samlet skogfinnene seg om et felles flagg (Engene, 2023). Forskningen på slike ikke-statlige minoritetsflagg har nok vært enda mer fraværende enn forskningen på nasjonale flagg. Det kan være både likheter og forskjeller i måten nasjonale flagg og minoritetsflagg brukes på, og betydningen de har. For å utforske dette kreves både enkeltstudier og komparative analyser. En studie av det kvenske flaggets betydning kan i så måte være interessant som en begynnelse.

KVENENE

Kvenene (kvensk: *kväänit*) er en liten finsk-ugrisk folkegruppe på Nordkalotten spredt over tre land: Norge, Sverige og Finland. I Nord-Norge regnes kvenene, sammen med samene, som en tradisjonell minoritet. Kilder viser en kvensk tilstedeværelse i Nord-Norge allerede på 1500-tallet. På 1700- og 1800-tallet

økte befolkningsgruppen som følge av migrasjon fra de nordligste områdene av Sverige og Finland, især fra området rundt Bottenvika og Tornedalen (Niemi, 1995). På slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet var den kvenske befolkningen i Nord-Norge blitt betydelig. I 1875 utgjorde kvenene, ifølge folketellingen, 25 % av befolkningen i Finnmark og 8 % i Troms (Niemi, 1995, s. 154). Senere sank tallet, delvis fordi innvandringen av kvener stanset opp, delvis som følge av fornorskningspolitikken som ble rettet mot kvensk språk og kultur, og som over tid førte til en assimilering av den kvenske befolkningen inn i den norske (Niemi, 2017). Hvis man skal anslå hvor mange kvener det fins i dag, vil tallet variere kraftig ut fra hvilke kriterier man legger til grunn. Tar man utgangspunkt i hvor mange av dagens innbyggere i Nord-Norge som har kvenske forfedre, kan tallet anslås til 50 000–60 000 (se e.g. Saressalo, 1996, s. 187, 333). Tallet på personer som selv identifiserer seg som kvener, vil være noe lavere. I en stortingsmelding om nasjonale minoriteter i Norge ble tallet på kvener forsiktig anslått til 10 000–15 000 (St.meld. nr. 15 (2000–2001), s. 43). Kvensk institutt oppgir i dag samme tall (Kvensk institutt, u.å.a). Bare en del av den kvenske befolkning, et sted mellom 2000 og 8000 personer, snakker kvensk (Kvensk institutt, u.å.a).

Den kvenske etnopolitiske mobiliseringen begynte relativt sent, i alle fall hvis man sammenligner den med den samiske oppvåkningen. Først i 1987 ble den første nasjonale kvenske organisasjonen, Norske kveners forbund / Ruijan kväänilitto (heretter NKF-RK), stiftet. Kvensk etnopolitisk arbeid har i stor grad handlet om å oppnå anerkjennelse for kvensk kultur og rettigheter lokalt, regionalt og nasjonalt. Noe har man lyktes med. To milepæler kan trekkes frem: I 1998 fikk kvenene status som *nasjonal minoritet* i Norge i henhold til Europarådets rammekonvensjon om vern av nasjonale minoriteter (St.meld. nr. 15 (2000–2001), s. 20), og i 2005 ble kvensk anerkjent som eget språk med vern etter nivå II i europeisk pakt om regions- eller minoritetsspråk (Regjeringen, 2005). Kvenenes minoritetsstatus har dermed fått en viss folkerettslig forankring. Like fullt har revitalisering av det kvenske vært et vanskelig arbeid. Kvensk etnopolitisk mobilisering har særlig støtt på to store utfordringer: indre splittelse og manglende synlighet.

Indre splittelse er typisk for små uetablerte minoriteter. For kvenenes del har den indre splittelsen til tider vært sterk og lammende. Én splittende faktor har vært statsgrensene som skiller kvenene i Norge, Sverige og Finland fra hverandre. Etnopolitisk organisasjonsmessig arbeid og kommunikasjon på tvers av grenser er både kostbart og krevende, og utviklingen i de tre landene har ofte fulgt sine egne løp. Videre har det til tider vært skarp intern uenighet om gruppens identitet. For det første har man opplevd vedvarende kontrovers rundt valg av etnonym.

Selv om termen *kven* nok har vært dominerende i nyere tid, har det eksistert flere konkurrerende termer som *finner*, *finskættede*, *norskfinner*, *kvenfinner* med flere. Disse betegnelse tenderer enten mot å knytte den kvenske befolkningen nærmere det finske eller sette likhetstegn mellom det kvenske og det finske. I deler av det kvenske området, især Øst-Finnmark, har disse alternative etnonymene vært dominerende og motstanden mot kvensk etnopolitikk sterk (se e.g. Storaas, 2007). Som følge av denne opphetede debatten har norske myndigheter siden 2012 valgt å holde seg konsekvent til den nøytrale betegnelsen *kvener/norskfinner* i sin omtale av gruppen (Regjeringen, u.å.). Uenigheten rundt etnonym har delvis hengt sammen med diskusjonen rundt språket. Den går ut på om kvensk er et eget språk, eller om det bør regnes som en avart av finsk (Ryymän, 2001, s. 58–59), og videre om finsk eller kvensk språk bør prioriteres i undervisningssammenheng. Et tredje tema som har skapt uenighet innad, er spørsmålet rundt hvilke *rettigheter* man bør arbeide for. Spørsmålet om hvorvidt kvenene – som samene – bør kreve status som urfolk, har delt gruppen i to fløyer.

Debatten om etnonym, språk og rettigheter har, siden 1999, gjenspeilet seg i en organisatorisk oppsplitting mellom NKF-RK på den ene siden og Kvenlandsforbundet – fra 2021 Kvensk-finsk riksforbund – på den andre siden. Ved siden av disse har det dessuten eksistert flere mindre grupperinger som Norsk-finsk interesseorganisasjon og Norsk-finsk forbund. De ulike organisasjonene og personene med tilknytning til dem har til dels aktivt motarbeidet hverandre. Innføringen av det kvenske flagget har imidlertid, som vi skal se, blitt sett på som en mulighet for å motvirke denne tendensen ved at man har skapt et felles samlende symbol.

Den andre store utfordringen for kvenene har vært mangel på synlighet. Kvenene har vært kalt «det usynlige folket» og «det tause folket». Som Olsen (2021, s. 74) skriver, har kvenenes etnopolitiske kamp «i sin vektlegging av språk, egen historie og institusjonsbygging» hatt mye til felles med den samiske, men skiller seg vesentlig fra denne med hensyn til ren visuell synlighet. Mens samenes mobilisering førte til «en oppblomstring i bruken av samiske symboler, ofte hentet fra reindriftskulturen (...) har slike tydelige kollektive symboler i liten grad blitt etablert for det kvenske» (Olsen, 2021, s. 74–75). Mens det samiske har fremstått tydelig og gjenkjennelig både lokalt og nasjonalt, har det kvenske ofte fremstått uklart og lite gjenkjennbart. Kunnskapen om kvenene i det norske storsamfunnet har vært – og er – begrenset. I en undersøkelse publisert av Norges institusjon for menneskerettigheter i 2022 svarte 17 % av respondentene at de *ikke* hadde hørt om kvener/norskfinner (mot bare 1 % for samene). Så mange som 80 % oppga å ha «ingen, svært liten eller ganske liten kunnskap om kvener/norskfinner» (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2022, s. 48). Hele 26 % av respondentene

svarte bekreftende på at kvenene/skogfinnene var «for like nordmenn og for integrert i det øvrige samfunnet til å bli kalt et eget folkeslag» (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2022, s. 65–66).

Den kvenske usynligheten er noe man har forsøkt å gjøre noe med. Et tidlig uttrykk for dette var lanseringen av kvendrakten i 2001.¹ Ideen var at drakten skulle «vise bærerens identitet og etniske bakgrunn», og at den skulle kunne brukes i «17. mai, barnedåp, konfirmasjon, bryllup eller andre festsammenhenger der det er vanlig å bruke bunad» (Kvensk institutt, u.å.b). Man har også arbeidet for økt grad av skilting med kvenske navn. Et nyere tiltak for å styrke kvenenes synlighet har vært innføringen av kvenfolkets dag 16. mars. Siden 2014 har både NKF-RK og Kvenlandsforbundet markert dagen.² Siden dette har behovet for økt synlighet stadig blitt understreket, blant annet på lederplass i den kvenske avisen *Ruijan Kaiku* (se e.g. Koivulehto, 2014b; Monsen, 2016a). Økt synlighet har vært en viktig målsetting for de som har arbeidet for et eget kvensk flagg.

VEIEN MOT ET FELLES KVENSKE FLAGG

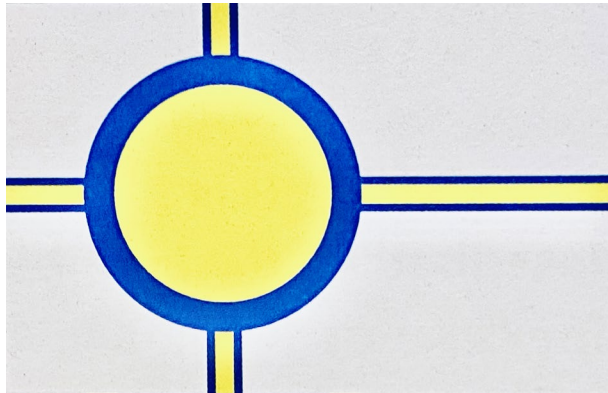
Første gangen et kvensk flagg ble nevnt offentlig i Norge, var i en artikkel i *Ruijan Kaiku* i 1996. Artikkelen handlet først og fremst om den kvenske kunstneren Jens Stark (1935–2007) og hans pionerarbeid med å utvikle kvendrakten. Mot slutten nevnes det imidlertid, *en passant*, «at Stark har laga ei skisse til et kvensk flagg» bestående av «et gult kors og en blå ring på hvit bunn» (Figenschau, 1996, s. 5). Mer hører man ikke om dette flagget før skissen dukker opp tre år senere i *Framtid i Nord* under overskriften «Kvenene med eget flagg» (Olsen, 1999, s. 24). Her er flagget avbildet, og man kan lese at den blå ringen i flagget skal symbolisere kvenenes tre land, Norge, Sverige og Finland.³

Som kunstner hadde Stark sans for estetikk og forsto godt betydningen av symboler. Rundt årtusenskiftet markerte han seg med flere initiativer som hadde til

1 For en diskusjon om kvendraktens betydning, se Aarekol (2009, s. 181–218).

2 De to organisasjonene skiller seg i spørsmålet om hvorfor nettopp 16. mars skal markeres. Kvenlandsforbundet har valgt datoen med utgangspunkt i en avtale mellom den svensk-norske kongen og kvenene (birkarlene) av 16. mars 1340. NKF-RK tok utgangspunkt i datoen for stiftelsen av den første kvenske lokalforeningen i Norge, Norske kvener – Børselv/Ruijan kväänit – Pyssyjokilaiset, i 1984.

3 Flaggforslaget beskrives i detalj i Nordisk Flaggekontakt i 2001 (s. 29). I artikkelen påpekes for øvrig den slående likheten mellom Starks forslag til kvensk flagg og to andre flagg; det hvite, blå og gule korsflagget til Norrland i Sverige og, ikke minst, flagget til Svenska Turistföreningen.

Jens Starks forslag til kvensk flagg (1996).

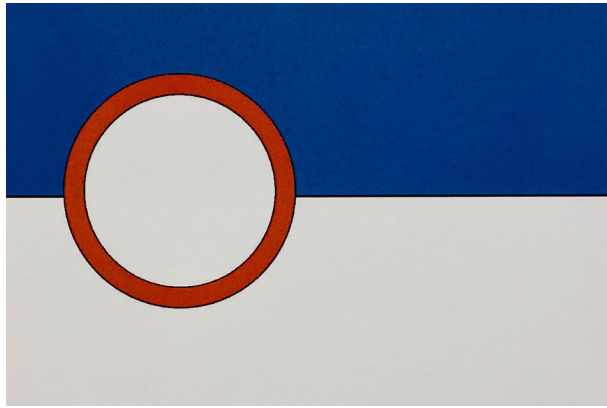
formål å styrke kvensk synlighet. Han laget kart med kvenske stedsnavn, og han tok til orde for å danne et eget kvensk parti (Olsen, 1997, s. 5). I ettertid er han mest kjent som «kvendraktens far» (se Aarekol, 2009, s. 184–185). Han kunne nok også under andre omstendigheter blitt «kvenflaggets far», men da Stark lanserte sitt flaggforslag, falt det på stengrunn. NKF-RKs styre avviste tvert ideen (Koivulehto, 1999, s. 10). Tanken om et eget kvensk flagg fremsto for de fleste på denne tiden som noe fremmed, og kanskje også truende. Et flagg ble sett på som noe kun nasjonalstater og nasjoner med ønske om egen stat kunne ha. Det fantes derfor en frykt for at et kvensk flagg ville bli ansett som en separatistisk provokasjon og slik gjøre kvenene synlige på en negativ måte. Selv Stark syntes delvis å dele denne tankegangen. For ikke å provosere foreslo han å begrense bruken av flagget: «Vi bor i Norge og skal ikke bruke flagget slik som samene», uttalte han (Olsen, 1999, s. 24). Underforstått: En altfor aktiv og synlig bruk av flagget, som i samenes tilfelle, kunne betraktes som en form for illojalitet mot staten Norge. Dette ønsket man ikke. Det kvenske flagget skulle derfor kun brukes under interne møter, og det ville ikke «bli å se så mye på flaggstengene» (Olsen, 1999, s. 24).

Det tok tid, men gradvis kom synet på flagget til å endre seg. Verdenskongressen for finsk-ugriske folk i Helsingfors i 2000 markerte et tidsskille. Her ble de kvenske delegatene oppmerksomme på at de faktisk representerte den eneste folkegruppen på kongressen som ikke hadde eget flagg (Koivulehto, 2003, s. 3). Man oppdaget altså at andre små minoriteter uten egen stat, og uten noe ønske om egen stat, godt kunne ha flagg likevel. Man ble kjent med skogfinnenes flagg som, helt uoffisielt, hadde vært i bruk under Finnskogdagene siden 1978 (Finnskogdagene, u.å.). Samenes bruk av flagget, om enn fortsatt omstridt, virket nok også inspirerende på en del, særlig fra 2003 da flagget fikk offisiell status i Norge.

De første årene etter årtusensskiftet ble flaggs spørsmålet diskutert både i Kvenlandsforbundet og i flere lokallag av NKF-RK. I 2003 ble Tromsø kvenforening det første lokallaget som gikk inn for flagg. «For å synliggjøre kvenene som et folk bør kvenene ha et eget flagg», slo styret i foreningen fast (Koivulehto, 2003, s. 3). Året etter gikk også Lakselvs lokallag inn for flagg, og styret i Norsk-finsk forening i Tromsø stilte seg positivt til ideen: «Vanligvis oppfattes jo et flagg positivt og samlende. Hvis kvenene ønsker seg et flagg og det er viktig, vil vi støtte opp», uttalte styremedlem Inge Lodewijks (Koivulehto, 2004a, s. 13). Flagget var imidlertid fortsatt svært omstridt på dette tidspunktet. Som oppsummert i *Ruijan Kaiku* fantes det i 2004 «en viss interesse for kvensk flagg, men også en viss reservasjon» (Koivulehto, 2004a, s. 13). Nord-Varanger kvenforening mente for eksempel at «kvenforbundet burde prioritere andre saker enn flagg». I stedet for et flagg kunne foreningens styre «tenke seg en vimpel, med farger fra kvendrakten» (Koivulehto, 2004a, s. 13). Bak denne reservasjonen lå det nok en bekymring for at flaggsaken skulle gjøre mer skade enn gagn for kvenene. Hva flaggsaken ville føre med seg, visste man på dette tidspunktet lite om. Det fantes åpenbart en frykt for at flaggsaken skulle skape splittelse innenfor og virke provoserende utenfor det kvenske miljøet. Hvorfor ikke da vente og prioritere andre saker? Styret i NKF-RK anså i 2004 ennå flaggsaken for å være «kontroversiell» og unnlot derfor å ta stilling til den (Koivulehto, 2004b, s. 15).

Fra 2005 og utover økte støtten til ideen om flagg innenfor både NKF-RK og Kvenlandsforbundet. I NKF-RKs handlingsplan for 2006–2007 slås det fast at «et kvensk flagg skal utvikles», og det «sammen med kvenske organisasjoner i Sverige og Finland» (Koivulehto, 2006a, s. 8). Målet var altså å komme frem til et felles nordisk kvensk flagg. Gradvis gikk debatten innenfor forbundet fra å handle om hvorvidt man skulle ha flagg eller ikke, til å handle om *hvilket* flagg man skulle ha. Det begynte nå å komme flere konkrete forslag til flagg. På NKF-RKs landsmøte i 2006 ble to av disse presentert helt uformelt. Det første forslaget kom fra Helge Huru. Flagget (lansert allerede i 2004) besto av to horisontale bånd i blått og hvitt belagt med en rød ring med hvitt innenfor. Flaggets fire felt representerte de fire statene hvor kvenene historisk har hatt sitt tilhold: Norge, Sverige, Finland og Russland. Hvitt symboliserte snøen som dekker Nordkalotten. Blått symboliserte himmel og hav. Den røde sirkelen symboliserte sola (H. Huru, personlig kommunikasjon, 30. april 2021). Lokalforeningen Qvån Østlandet ved Ivar Dervo lanserte også ett forslag til flagg bestående av fire horisontale striper i rødt, hvitt, gult og blått med en rød midnattssol i midten. Fargene var hentet fra de fire flaggene til landene hvor kvenene har levd. Ifølge Dervo symboliserte dette kvenenes tilhørighet og *lojalitet* til disse statene, og det understreket at man ikke hadde «noen krav eller ønsker om å endre de nasjonale grense[ne]» (Dervo, 2006, s. 20–21). Både

Hurus og Qvän Østlandets flagg fremhevet dermed, ved valg av symbolikk, at man ikke hadde noen separatistiske intensjoner.

Helge Hurus forslag til kvensk flagg (2004).

I 2006 lanserte også kunstneren Marius Notvik et flaggforslag: ett rektangulært flagg for sommerbruk og ett triangulært flagg for vinterbruk. Det svært originale forslaget var utarbeidet som en del av et kunstnerisk prosjekt. Ifølge kunstneren var det klimaet i nord som gjorde det gunstigere med to i stedet for ett flagg: «Værforholdene er så varierende i Nord-Norge. En vimpel vil passe bedre til vinteren; et flagg blir jo lett ødelagt i storm», uttalte Notvik til *Ruijan Kaiku* (Koivulehto, 2006b, s. 4). Notviks flagg var inspirert av den nordnorske naturens egne fargetoner: grønt, blått, gult og hvitt (som «skogen, sjøen, snø og is, lyset og sola») (Koivulehto, 2006b, s. 4).

Innad i de kvenske organisasjonene var det i denne perioden mye diskusjon om hvilke farger, elementer og motiver som burde inngå i et kvensk flagg. Burde man ha striper (som i Hurus og Qvän Østlandets forslag), eller burde man heller velge kors, som i de andre nordiske flaggene? Læstadianismens sterke stilling blant kvenene ble anført som et argument for det siste. Andre, som Huru (og Stark før ham), foreslo heller en sirkel, et typisk symbol for sirkumpolare folk (som i det samiske og det grønlandske flagget). Fargene i flaggforslagene var som regel hentet fra de nordiske statsflaggene, som i Qvän Østlandets forslag, og/eller fra naturens farger, som hos Huru og Notvik.

I Kvenlandsforbundet valgte man i 2007 ganske enkelt å utlyse en flaggtegnekonkurranse med påfølgende avstemning blant medlemmene for å avgjøre valget av kvensk flagg. Responsen var god. Hele 20 forslag kom inn. Ett av disse var Bengt Johansson-Kyrös solblomstflagg, og det var dette forslaget som vant avstemningen hvor 124 medlemmer deltok (Kvensk-finsk riksforbund, u.å.a). I etterkant av avstemningen forsøkte Kvenlandsforbundet å få både NKF-RK og Svenska

tornedalingars riksförbund / Tornionlaaksolaiset med på å vedta flagget. Dette lyktes man ikke med i. NKF-RK var ikke klar for å akseptere flagget der og da. Der hadde man sin egen prosess som så vidt hadde startet. Tornedalingene valgte på sin side å vedta sitt eget flagg, Meänflaku, bestående av tre horisontale striper i gult, hvitt og blått. Flagget, tegnet av Herbert Wirlöf, ble antatt 5. juni 2007. Fargene ble hentet fra Sveriges og Finlands flagg og representerte «den klargula solen», «den vintervita nejden» og «den sommarblå himlen» (Wirlöf, u.å.). Som en følge av dette vedtok Kvenlandsforbundet 10. oktober 2009 til slutt alene å ta i bruk Johansson-Kyrös flaggforslag. I etterkant av vedtaket ga *Ruijan Kaiko* på lederplass prinsipiell støtte til innføringen av et kvensk flagg, dog ikke nødvendigvis det samme som Kvenlandsforbundets hadde valgt. I lederen ble det tatt et endelig oppgjør med ideen om at et flagg skulle kunne innebære noen form for illojalitet. I stedet understreket man det positive ved flagg:

Røde Kors og Røde Halvmåne har et flagg. Nokia og Statoil, fotballag og korps har flagg. Kommuner har sine våpen, uten at noen påstår at de er illojale! Gi oss alle verdens flagg nå. Glade, fargerike, varme, fine, morsomme. La vi ha mange flagg. Så kan vi gå i tog, svinge og bære våre flagg, stolt og likeverdige med alle de andre som har flagg (Koivulehto, 2009, s. 2).

I 2010 gikk NKF-RKs landsmøte inn for et eget kvensk flagg. Motstemmene var i stor grad forsvunnet. Spørsmålet var nå hvilket valg man skulle ta. Det fantes tre alternativer. Man kunne vedta et eget flagg. Både Hurus, Qvån Østlandets og Notviks forslag lå på bordet sammen med flere andre. Problemet var imidlertid at man da ville ende opp med tre kvenske flagg hvis man regnet med Tornedalsflagget. Utad ville dette kunne skade kvenenes sak. Det ville virke forvirrende og styrke inntrykket av kvenene som et splittet folk. Innad ville det sementere skillelinjene i stedet for å viske dem ut. Det andre alternativet var å anta flagget til ett av de andre forbundene. Dette satt åpenbart langt inne for mange både fordi disse ble sett på som konkurrenter, og fordi NKF-RKs egne medlemmer selv ikke hadde vært involvert i prosessen med å velge disse flaggene. Man valgte et tredje alternativ: å arbeide frem ett felles flagg for alle kvener i Norden (Koivulehto, 2010, s. 9). Dette valget uttrykte et ønske om et flagg som kunne samle kvenene på tvers av både grenser og organisasjoner. Dette skulle imidlertid vise seg å ta tid, og til sist viste det seg umulig å ta få til.

De neste årene ble flaggsaken et tilbakevendende ritual i NKF-RK, ofte med timelange debatter og uten at man egentlig kom videre. I 2014 meldte *Ruijan Kaiko* om «fortsatt flaggkaos i NKF-RK» (Monsen, 2014, s. 9). På dette tidspunktet var det tydelig at det hadde bredt seg en viss frustrasjon innen forbundet i forhold til flaggsaken. Mange mente ting tok for lang tid, og at det var uklart hva NKF-RK

egentlig ville og skulle med hensyn til flagg (derav ordet «kaos»). Enkelte begynte nå å helle mot å godta Kvenlandsforbundets flagg. Egil Borch, leder i Norske kvener Børselv, uttalte at «vi må se stort på dette fordi vi ikke kan ha to forskjellige flagg for kvener i Norge» (Monsen, 2014, s. 9). Kai Petter Johansen i Qven og sjøsamisk forening i Kvænangen hevdet at det viktigste nå var å sørge for at flagget som symbol ble et samlende og ikke splittende symbol. Johansen anbefalte av den grunn (og fordi han mente at flagget faktisk var fint) å anta Kvenlandsforbundets flagg (Monsen, 2014, s. 9).

I 2015 holdt landsstyremøtet i NKF-RK en uforpliktende prøveavstemning over ti gamle og nye flaggforslag. Helge Huru presenterte her et helt nytt flaggforslag basert på Tornedalsflagget, men med en rød midnattssol på. Dette flagget fikk flest stemmer, med Kvenlandsforbundets flagg på andre – og Hurus gamle flaggforslag på tredje plass (Monsen, 2015, s. 4). Hurus nye flagg kunne sees på som et kompromissforslag i og med at det var en modifisert versjon av det allerede eksisterende Tornedalsflagget. Ett annet slikt kompromissforslag som etter hvert vant en viss popularitet i organisasjonen, ble lansert av Kåfjord kvenforening. Dette flagget kombinerte elementer fra Tornedalsflagget og Kvenlandsforbundets flagg. I flaggforslaget het det «at den gule og hvite stripa hentes fra Meänflaku, mens solblomsten og den blå stripa hentes fra Kvenlandsforbundets flagg» (NKF-RK, 2015).

Kåfjord Kvenforenings forslag til kvensk flagg (2015).

Flaggsaken i NKF-RK fikk en ny utvikling i 2016 da landsmøtet etter forslag fra Hilde Skanke, daglig leder for Kvensk institutt, bestemte at ungdomsorganisasjonen Kveenuoret, sammen med sin tornedalske søsterorganisasjon Met Nuoret, skulle arbeide for å finne et egnet felles flagg for alle kvener i Norge og Sverige (Monsen, 2016b, s. 6–7). Forslaget fikk stor tilslutning. Arbeidet kom i gang, men det dro ut i tid. Året etter hadde det fortsatt ikke kommet noe forslag på bordet. Dermed sto man overfor valget mellom nok en utsettelse av flaggsaken (for å gi

ungdommen mer tid) eller en endelig bindende flaggavstemning med de flaggalternativene man allerede hadde. Av 17 delegater stemte 10 for avstemning og 7 for ny utsettelse. Alle hadde nok ønsket at ungdomsorganisasjonen fikk fullført arbeidet sitt, men når dette ville medføre ytterligere utsettelse (og uklart hvor lang), mente flertallet at det ikke var verdt det. Samtidig så man tegn til at Kvenlandsforbundets flagg – uavhengig av hva NKF-RKs måtte mene – var i ferd med å bli akseptert av norske myndigheter. På kvenfolkets dag i mars hadde Storfjord, som første norske kommune, heist Kvenlandsforbundets flagg. Ordfører Knut Jentoft valgte å se bort fra at flagget ikke var «offisielt» ennå. Som han uttrykte det til NRK: «Det var nå dette flagget vi fikk tak i og som for meg er et symbol for kvenfolket akkurat nå. Tanken bak er at dette skal være et symbol på at dette er kvenfolkets dag og vi gjør krus på kvenfolket ved å heise flagget» (Larsen, 2017). 29.–30. april 2017 holdt landsstyremøtet i NKF-RK den avgjørende avstemningen om valg av flagg. Her sto det mellom to flagg: Kvenlandsforbundets flagg og «kombinasjonsflagget» foreslått av Kåfjord kvenforening. Det førstnevnte flagget fikk ti stemmer, det sistnevnte to stemmer. Fem delegater avsto fra å stemme (Porsanger, 2017, s. 6–7). Kvenlandsforbundets flagg ble antatt og dermed var den kvenske flaggdebatten endelig over, 21 år etter at Jens Stark startet den.

NKF-RK og Kvenlandsforbundet søkte i 2018 om offentlig godkjenning av flagget. Ved en slik godkjenning ville flagget fått offisiell status og blitt tatt inn i flaggloven på samme vis som det samiske flagget. Søknaden ble avslått, men Kommunal- og moderniseringsdepartementet understreket i svaret at organisasjoner og andre likevel sto fritt til å bruke det kvenske flagget. Dette gjaldt også offentlige institusjoner (Lanes, 2018a). Selv om myndighetene ikke godkjente flagget, ble det altså ikke lagt noen særlige begrensninger på bruken av det.

BRUKEN AV FLAGGET

Fra 2009 til 2017 ble kvenflagget i liten grad brukt offentlig. Kun to kommuner, Kiruna kommune i Sverige (fra 2013) og Storfjord kommune (2017), heiste flagget i tiden før det ble godkjent av NKF-RK. Enkelte tok i bruk flagget privat, men stort sett fungerte det i praksis som organisasjonsflagg for Kvenlandsforbundet.⁴ Etter at NKF-RKs godkjente flagget, har bruken av det økt markant. Det flagges stadig flere steder og i stadig nye sammenhenger.

4 I samme periode ble enkelte andre flagg sporadisk tatt i bruk for å representere kvenene. Under feiringen av Kvenfolkets dag i Tromsø i 2014 ble for eksempel Hurus første forslag til flagg benyttet (Koivulehto, 2014a, s. 14). Notviks flagg (vinterversjonen) ble brukt under Arctic Chess Challenge i 2008 (Koivulehto, 2008, s. 14).

Kvenske organisasjoner og enkeltpersoner har siden 2017 gjort en stor innsats for å gjøre flagget tilgjengelig for de som måtte ønske å skaffe seg det. Kvenstua i Alta har spilt en særlig aktiv rolle som promotør og distributør (Koivulehto, 2018c, s. 23; Hauge, 2018, s. 23). Med tiden har også flagget – ofte etter påtrykk fra lokale kvenforeninger – blitt tilgjengelig i museer og butikker rundt om i Troms og Finnmark. Det har dermed blitt mulig for interesserte å kjøpe flagg uten å måtte bestille på nett. Etterspørselen etter flagg har vært målbart økende siden 2017. Flaggfabrikken AS opplyste i 2023 å ha solgt hele 1800 kvenske flagg bare siden 2019 (Eriksen, 2023a). Også andre selgere har meldt om økt interesse for flagget (Eriksen, 2023b). Det produseres og selges for øvrig flagg i mange formater, både flaggstangflagg, balkongflagg, bordflagg, pinneflagg, håndflagg og miniatyrflagg som man kan henge i juletreet eller pynte kaker med. Det lages også klær, buttons, klistremerker, kaffebrikker, kjøleskapsmagneter og andre effekter med det kvenske flagget.

Langt fra alle flagg blir produsert i fabrikk. Særegent for den kvenske flaggproduksjonen er den store mengden flagg og flaggprodukter som lages for hånd. I 2018 laget deltagerne under Halti kvenkultursenters språk- og kulturleir i Sappen egne kjøleskapsmagneter med flaggmotiv (Hansen, 2018, s. 13). I 2020 arrangerte Nordnorsk kunstnersenter, som del av prosjektet «Kvensk/norskfinnsk tradisjonskunnskap i møte med ei ny tid», en treskjærerworkshop i Vadsø hvor man arbeidet med flaggmotivet (Lanes, 2020b). Matematikeren Hilja Huru har utarbeidet et eget prosjekt med kulturbaserte læringsaktiviteter i matematikk og naturfag for barn og ungdom hvor tegning/design av flagget står sentralt (Monsen, 2019a). Kvääninuoret/Kvenungdommen har tatt initiativ til en såkalt samstrikk hvor deltagerne strikker sine egne kvenvotter med flaggmotiv. Facebook-gruppen for samstrikken har samlet over 200 medlemmer (Kvääninuoret, u.å.).

«Kvenvotten» med kvensk flaggmotiv til salgs på Grenselandmuseet i Kirkenes (2022).
Foto: Bjarge Schwenke Fors.

Både fabrikk- og egenproduserte flagg har blitt tatt aktivt i bruk i en rekke sammenhenger. Den viktigste arenaen for bruk av flagget har nok vært kvenfolkets dag 16. mars. Dagen markeres en rekke steder av kvenske organisasjoner og lokale myndigheter. Både på selve dagen, og i dagene før og etter, foregår det en rekke arrangementer rundt om i landet. Kvenflagget tas i bruk under alle disse arrangementene. Noen steder, særlig der hvor det kvenske står svakere, er det gjerne flaggheisingen som er selve markeringen. Kombinasjonen av kvenfolkets dag og kvenflagget har nok vært viktig for å styrke kvensk synlighet både i og utenfor de kvenske kjerneområdene. Dagen og flagget virker sammen og forsterker hverandre. Mens dagen gir en anledning for bruk av flagget, styrker flagget oppmerksomheten rundt dagen.

17. mai er en annen dato hvor det kvenske vises frem. Tidligere har mange tatt på seg kvendrakten denne dagen. Som Aarekol (2009, s. 50) skriver, har kvendrakten gitt mulighet for – bokstavelig talt – å *ikle seg* kvensk identitet på samme måte som man har kunnet ikle seg samisk identitet ved bruk av kofte og regional identitet ved hjelp av bunad. Med kvendrakten har man kunnet vise frem kvensk egenart innenfor det større norske fellesskapet. I dag ser kvenflagget ut til å bli tatt i bruk med samme hensikt. Mange kvener flagger nå med kvenflagget *sammen* med det norske flagget, på samme måte som mange samer tidligere har flagget med både norsk og samisk flagg. Bruken av flagget som etnisk markør må nok sies å være enda mer effektiv enn bruken av kvendrakten. Flagget synes bedre, og dets anvendelighet, som påpekt av Löfgren (2007), gjør det lett å bruke det. Et flagg kan enkelt skaffes til veie, og det er langt billigere enn en håndsydd drakt.

Det flagges både offentlig og privat. I forhold til *offentlig* flagging ble kvenfolkets dag i 2018 en milepæl. Da heiste Troms fylkeskommune kvenflagget for aller første gang (Koivulehto, 2018b, s. 4). Det samme gjorde flere kommuner med sterkt kvensk innslag, som Porsanger, Nordreisa og Kvænangen. Siden har andre fulgt etter. Tromsø, som kanskje er den kommunen i Norge med størst kvensk befolkning, flagget for første gang i 2019. I 2022 meldte *Ruijan Kaiku* at fire av ti kommuner i Troms og Finnmark planla å flagge på kvenfolkets dag (Eriksen, 2022). Flagget har også etter hvert blitt heist flere steder *utenfor* det tradisjonelle kvenske området, blant annet i Oslo, Trondheim, Bergen og Kristiansand. Flere steder har flaggingen alt blitt en tradisjon. De kommunene som først har begynt å flagge, fortsetter med det år etter år.

Kommunene har som regel ikke på egen hånd tatt initiativ til å heise kvenflagget.⁵ De har trengt en oppfordring, og slike oppfordringer har de fått fra enkelt-

5 Et sjeldent unntak var Oslo kommune hvor flagget ble heist etter initiativ fra ordførerens kontor (Lanes 2020a).

personer og kvenske lokalforeninger over hele landet. Trondheim heiste for eksempel flagget i 2020 etter at Ellinor Mogseth fra Norske kvener Midt-Norge hadde sendt en henvendelse per e-post til varaordfører Mona Berger (Hauge, 2020). Kommunene har også blitt utstyrt med flagg når det har vært nødvendig. I Tromsø gikk for eksempel den lokale kvenforeningen selv til innkjøp av kvenske flagg til bruk i kommunale bygg (Framnes, 2023). Når det er sagt, må det understrekes at myndighetene i liten grad har motarbeidet bruken av flagget. Kun unntaksvis har kommuner avvist forespørsler om flagging. Det mest kjente eksempelet er nok «kvenhovedstaden» Vadsø som i 2018 lot flaggstangen stå naken på kvenfolkets dag. Ordføreren hevdet da at flaggreglene ikke åpnet for heising av andre flagg enn det norske (Lanes, 2018b). Generelt har imidlertid kvenflagget blitt tatt i bruk i det offentlige rom uten noen særlig motstand. Flagget har vært langt mindre kontroversielt enn det samiske flagget var da det ble tatt i bruk offentlig på 1990-tallet (se f.eks. Olsen, 2010, s. 135–174). Kanskje er det slik at bruken av sameflagget, som nå omsider synes å ha blitt godtatt, har gjort det lettere å få aksept for nok et flagg i det offentlige rom?

I tillegg til offentlige myndigheter har også andre viktige offentlige aktører i Nord-Norge tatt i bruk kvenflagget de senere årene. Den norske kirke var tidlig ute. Allerede i 2018 heiste biskop Olav Øygård flagget over Bispegården i Tromsø med alle prostene fra Nord-Hålogaland bispedømme til stede (Koivulehto, 2018a, s. 5). UiT Norges arktiske universitet har siden 2020 flagget på kvenfolkets dag på alle sine campuser. Det samme har utallige skoler og barnehager over hele Troms og Finnmark. Flagget har også blitt tatt i bruk på viktige idrettsarenaer i den nordnorske landsdelen. 16. mars 2023 heiste for første gang Tromsø idrettslag kvenflagget over Alfheim stadion (Eriksen, 2023d), og i Finnmarkshallen i Alta har man hengt opp et kvensk flagg ved siden av det norske og samiske (Monsen, 2019b).

Mens den offentlige flaggingen i stor grad har vært begrenset til kvenfolkets dag og enkelte spesielle anledninger, foregår den private flaggingen året rundt og i mange sammenhenger. Det flagges på mange måter med flagg i alle størrelser og varianter. Folk ikler seg gensere, votter og luer med flagget, og det festes på ryggsekker, biler og kjøleskap. Det flagges også mye digitalt. Flagget tas stadig aktivt i bruk på nye arenaer for å skape oppmerksomhet om kvenene. Under Saepmie Pride i Trondheim i 2019 ble det for eksempel lansert et eget kvensk *prideflagg* med kvenflagget som basis (Skjetne, 2019, s. 10). Et annet «flaggstunt» som vakte en viss oppsikt, fant sted i 2020 da flere damer med kvendrakt og flagg stilte som deltagere under sparkemesterskapet Arctic Open Spark Downhill i Nordreisa (Monsen, 2020). Under den populære NRK-produksjonen «Sommerbilen minutt for minutt» i juni 2020 sørget kvenske aktivister for at programlederne fikk overlevert kvenske flagg ved passering Rafsbotn og Storslett. Flaggene ble med fjernsynet

videre på turen (Eriksen, 2023c). I 2023 tok Hilde Skanke (daglig leder for Kvensk institutt), sammen med en gruppe venner, med seg kvenske flagg til verdenscuprennene i skiskyting i italienske Anterselva. Man var selvsagt klar over «at det kvenske flagget ville stikke seg ut og være synlig, ikke bare for publikum på stadion, men for et tv-publikum i tusenvis av hjem verden over» (Eriksen, 2023c). Dette viste seg også å være tilfellet. Kvenflagget ble lagt merke til både i Anterselva og blant de mange som fulgte rennene på fjernsynet.

Kvenflagget vises fram under sykkelrittet Arctic Race of Norway 2018. Foto: Gyrid Øyen.

Kunstfæren har vært nok en arena for produksjon og fremvisning av flagg. Kunstneren Maija Liisa Björklund har lenge interessert seg for kvenflagget som symbol og i forhold til kvensk identitetsbygging. De siste årene har hun latt flagget danne utgangspunkt for flere kunstprosjekter. Det begynte med utstillingen Kven Connection som ble vist på Vadsø museum – Ruija kvenmuseum i 2017. Her viste Björklund frem verket 10(00) vuotta tekkeilä / 10(00) Years In the Making, en installasjon i tre, tekstil og print. Verket tok utgangspunkt i skapelsen av kvenflagget samt betydningen av identitet og symboler i mer generell forstand (Hansen, 2017; Voll, 2021).⁶ I forbindelse med åpningen av utstillingen heiste for øvrig

⁶ Installasjonen ble senere presentert under Nasjonalmuseets åpningsutstilling «Jeg kaller det kunst» i Oslo i 2022 (Lanes, 2022).

Björklund selv kvenflagget i Vadsø sentrum. Dette var første gang flagget ble heist i byen, så det vakte oppmerksomhet (Hansen, 2017). Flagget ble hengende hele utstillingsperioden. I 2020 ledet Björklund den ovenfor nevnte treskjærerworkshopen hvor man arbeidet spesifikt med kvenrosa som symbol (Lanes, 2020b). Dokumentasjonen av workshopen ble til nok et kunstverk, videoarbeidet *Kiiluut/Gløde/Glowing*, som ble vist i Vadsø sentrum i 2021 (Lanes & Vik, 2021).

OM BETYDNINGEN AV ET FLAGG FOR ET FOLK

Med innføringen av et eget kvensk flagg har man ønsket å synliggjøre kvenene utad og skape fellesskap innad. Med hensyn til synliggjøring er det liten tvil om at flagget har hatt effekt. Synliggjøringen har nok virket litt forskjellig ulike steder. I de kvenske kjerneområdene har kvenenes eksistens vært godt kjent fra før, men det kvenske har likevel, som Olsen (2021) observerer, vært påtakelig usynlig. Det har vært få tydelige kvenske markører i landskapet. Med flagget har det imidlertid dukket opp en slik markør som lett kan tas i bruk lokalt for å understreke kvensk stedsidentitet på en gjenkjennelig måte. I andre deler av Nord-Norge hvor det kvenske har stått svakere, demonstrerer flagget at kvenene er en gruppe med tradisjonell tilhørighet til regionen. Det kvenske flagget, vaiende sammen med det norske og samiske, formidler fortellingen om Nord-Norge som «tre stammers møte». Utenfor Nord-Norge, i byer som Oslo og Bergen og i det digitale rom, har nok bruken av flagget først og fremst opplyst folk om kvenenes *eksistens*, noe som slett ikke er uten betydning for en liten og marginal minoritet.

Økt synlighet har gitt økt oppmerksomhet. Medieomtalen rundt kvenene og kvenske saker har økt siden 2017. Det er riktig nok vanskelig å måle den nøyaktige effekten av flagget knyttet til dette, men flaggrelatert stoff har faktisk alene resultert i mange nyhetssaker som i sin tur har bidratt til å sette kvenene på kartet.

Flagget må også kunne sies å ha skapt fellesskap. Det har virket samlende, og det har blitt en markør, for ikke å si *den markøren* som alle kan enes om. Dette anerkjennes uttrykkelig av begge de største kvenske organisasjonene. På NKF-RKs hjemmeside kan man, under tittelen «Kvenflagget – Kvääniflaku: Synliggjøring og anerkjennelse», lese at «Kvenflagget – Kvääniflaku er et viktig symbol», og at «det synliggjør kvenene som folkegruppe og skaper tilhørighet for den enkelte kven» (NKF-RK, u.å.). Kvensk-finsk riksforbund slår på sin hjemmeside fast (i forbindelse med utdelingen av nordisk kvensk kulturpris til flaggskaperen Bengt Johansson-Kyrö) at flagget «har blitt den viktigste materielle markøren for det kvenskfinnske» (Kvensk-finsk riksforbund (u.å.b)). Utover å være en markør i seg selv har flagget også skapt grunnlag for en rekke *felles aktiviteter* (for eksempel flaggverksted, felles heising av flagg og diverse felles fremvisninger av flagg) på

ters av organisasjoner og andre skillelinjer. Det man kan *gjøre* med flagget, virker altså også samlende. Entusiasmen og kreativiteten knyttet til de mange flaggaktivitetene er tydelige uttrykk for dette. Den samlende *rituelle* kraften i noen av disse aktivitetene, for eksempel felles flaggheising, bør heller ikke undervurderes.

De siste årene har det vært en del snakk om «den kvenske våren», en ny blomstringstid for det kvenske. Bare i 2021 kom et kvensk museum, et kvensk teater og et kvensk kunstnerforbund på plass. Det produseres ny musikk og ny litteratur på kvensk. Det kvenske har i det hele tatt fått et betydelig oppsving. Flagget må nok, med de følgene det har hatt for kvensk synlighet og samling, kunne sies å ha bidratt til denne «våren». Historien om det kvenske flagget viser at flagg kan ha betydning. Den illustrerer hvordan et flagg under de rette forholdene kan være et mektig virkemiddel og redskap, ikke minst for en liten og usynlig minoritet. Kvenenes flaggprosess tok lang tid, men etter at flagget først kom, har man lyktes med å utnytte dets anvendelighet til fulle. Den mangfoldige og kreative bruken av flagget har bidratt til å løfte det kvenske opp og frem.

REFERANSER

- Berg-Nordlie, M. & Gaski, H. (u.å.). Sameflagget. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/Sameflagget>
- Billig, M. (1995). *Banal Nationalism*. Sage Publications.
- Dervo, I. (2006, 28. april). Utkast til kvensk flagg og vimpel. *Ruijan Kaiku*, s. 20–21.
- Elgenius, G. (2005). *Expressing the Nation: National Symbols and Ceremonies in Contemporary Europe*. [Ph.d.-thesis, London School of Economics].
- Elgenius, G. (2007). The origins of European national flags. I T. H. Eriksen & R. Jenkins (red.), *Flag, Nation and Symbolism in Europe and America* (s. 14–30). Routledge.
- Engene, J. O. (2023). Nytt flagg for skogfinnene. *Våpenbrevet*, 115, 14–18.
- Eriksen, O. V. (2022, 28. februar). Fire av ti kommuner skal flagge. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/fire-av-ti-kommuner-skal-flagge/>
- Eriksen, P. V. (2023a, 26. januar). Bevisstheten vil nok øke etter hvert. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/bevisstheten-vil-nok-oke-etter-hvert/>
- Eriksen, P. V. (2023b, 30. januar). Selger kvenflagg som varme hveteboller. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/selger-kvenflagg-som-varme-hvetebrod/>
- Eriksen, P. V. (2023c, 14. februar). «Man må benytte anledningen». *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/man-ma-benytt-anledningene/>
- Eriksen, P. V. (2023d, 13. mars). TIL markerer Kvenfolkets dag. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/til-markerer-kvenfolkets-dag/>
- Eriksen, T. H. (2007). Some questions about flags. I T. H. Eriksen & R. Jenkins (red.), *Flag, Nation and Symbolism in Europe and America* (s. 1–13). Routledge.
- Figenschau, T. (1996, 23. februar). Kvendrakten kommer! *Ruijan Kaiku* (s. 5).
- Finnskogdagene. (u.å.). Om republikken Finnskogen sitt eget flagg. <https://finnskogdagene.no/fakta/>

- Framnes, S. L. (2023, 23. januar). Håper ingen flaggstenger i Tromsø skal stå uten kvenflagg 16. mars. *NRK Kvensk / NRK Kvääni*. https://www.nrk.no/kvensk/vil-flagge-i-alle-offentlige-bygg_-_det-er-snakke-om-a-skape-engasjement-1.16267902
- Hansen, L. V. (2017, 9. november). Det ble en skikkelig suksess. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/det-ble-en-skikkelig-suksess/>
- Hansen, L. V. (2018, 30. april). Dette har vært den beste leiren vi har hatt. *Ruijan Kaiku*, s. 13.
- Hauge, A. (2018, 3. september). Får flere flagg før jul. *Ruijan Kaiku* (s. 23).
- Hauge, A. (2020, 3. september). Flagging i Trondheim – takket være Elinor og Mona. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/takket-vaere-elinor-og-mona-blir-det-flagging/>
- Jaskulowski, K. (2016). The magic of the national flag. *Ethnic and Racial Studies*, 39(4), 557–573. <http://dx.doi.org/10.1080/01419870.2015.1078482>
- Koivulehto, L. (1999, 17. desember). Etnopolitisk surr. *Ruijan Kaiku* (s. 10).
- Koivulehto, L. (2003, 12. desember). Kvenene må ha eget flagg. *Ruijan Kaiku* (s. 3).
- Koivulehto, L. (2004a, 27. februar). Ingen flaggsak for kvenene? *Ruijan Kaiku* (s. 13).
- Koivulehto, L. (2004b, 30. april). Kommentarer til handlingsplan. *Ruijan Kaiku* (s. 15).
- Koivulehto, L. (2006a, 28. april). Ønsker tettere forbindelser. *Ruijan Kaiku* (s. 8).
- Koivulehto, L. (2006b, 23. juni). Kunst eller brukskunst: Et kunstnerisk flaggprosjekt. *Ruijan Kaiku* (s. 4).
- Koivulehto, L. (2008, 15. september). Sjakk under kvensk flagg. *Ruijan Kaiku* (s. 14).
- Koivulehto, L. (2009, 13. november). Flagg, kjære flagg [leder]. *Ruijan Kaiku* (s. 2).
- Koivulehto, L. (2010, 16. april). Vil ha nordisk kvenflagg. *Ruijan Kaiku* (s. 9).
- Koivulehto, L. (2014a, 24. mars). Stilig med flagg. *Ruijan Kaiku* (s. 14).
- Koivulehto, L. (2014b, 26. mai). Våg å være synlig! [Leder]. *Ruijan Kaiku* (s. 2).
- Koivulehto, L. (2018a, 26. mars). Onnee Kväänikansan päiväle! *Ruijan Kaiku* (s. 5).
- Koivulehto, L. (2018b, 26. mars). Glad og stolt fylkesordfører i Troms. *Ruijan Kaiku* (s. 4).
- Koivulehto, L. (2018c, 30. april). 150 kvenflagg har blitt solgt. *Ruijan Kaiku* (s. 23).
- Kolstø, P. (2006). National symbols as signs of unity and division. *Ethnic and Racial Studies*, 29(4), 676–701. <https://doi.org/10.1080/01419870600665409>
- Kvääninuoret. (u.å.). Samstrikken er i gang. <https://ungdom.kvener.no/samstrikken-er-i-gang/>
- Kvensk-finsk riksforbund. (u.å.a). Hvordan Kvenflagget kom til. <https://kvenfinn.no/historie/1948-dagens-historie/>
- Kvensk-finsk riksforbund. (u.å.b). Nordisk kvensk kulturpris 2022. <https://kvenfinn.no/kirunamotet-11-juni-2022/>
- Kvensk institutt. (u.å.a). Kvener. <https://www.kvenskinstitutt.no/kvener/>
- Kvensk institutt. (u.å.b). Kvendrakta. <https://www.kvenskinstitutt.no/kvener/kvendrakta/>
- Lanes, L. (2018a, 7. mars). Kvenflagget blir ikke offentlig godkjent. *NRK Kvensk / NRK Kvääni*. <https://www.nrk.no/kvensk/kvenflagget-blir-ikke-offentlig-godkjent-1.13949175>
- Lanes, L. (2018b, 22. mars). Kvenkommunen Vadsø mangler satsing på det kvenske. *NRK Kvensk / NRK Kvääni*. https://www.nrk.no/kvensk/_-kvenkommunen-vadso-mangler-satsing-pa-det-kvenske-1.13974659
- Lanes, L. (2020a, 16. mars). En annerledes feiring av kvenfolkets dag. *NRK Kvensk / NRK Kvääni*. <https://www.nrk.no/kvensk/en-annerledes-feiring-av-kvenfolkets-dag-1.14947074>

- Lanes, L. (2020b, 19. oktober). Kvenrosa blei gjenstand for workshop. *NRK Kvensk / NRK Kvääni*. <https://www.nrk.no/kvensk/kvenrosa-blei-gjenstand-for-workshop-1.15198701>
- Lanes, L. (2022, 7. juni). Kvensk kunst inn i varmen i kunsthistoriens storstue. *NRK Kvensk / NRK Kvääni*. <https://www.nrk.no/kvensk/kvensk-kunst-far-en-plass-i-nasjonalmuseets-apningsutstilling-1.15981762>
- Lanes, L. & Vik, S. (2021, 2. februar). «Jeg tenkte at det kunne passe i mørketida.» *NRK Kvensk / NRK Kvääni*. <https://www.nrk.no/kvensk/kunstprosjekt-rundt-kvenrosabli-animasjonsfilm-1.15354529>
- Larsen, D. R. (2017, 16. mars). Her flagges det med kvenflagget i dag. *NRK Sápmi*. <https://www.nrk.no/sapmi/her-flagges-det-med-kvenflagget-i-dag-1.13430108>
- Lévi-Strauss, C. (1964). *Totemism* [Le Totémisme aujourd'hui] (R. Needham, overs.). Merlin Press. (Opprinnelig utgitt 1962.)
- Löfgren, O. (2007). A flag for all occasions? The Swedish experience. I T. H. Eriksen & R. Jenkins (red.), *Flag, Nation and Symbolism in Europe and America* (s. 136–145). Routledge.
- Medway, D., Light, D., Warnaby, G., Byrom, J. & Young, C. (2019). Flags, society and space: Towards a research agenda for vexillgeography. *Area*, 51, 689–696. <https://doi.org/10.1111/area.12516>
- Monsen, H. N. (2014, 24. mars). Fortsatt flaggkaos i NKF-RK. *Ruijan Kaiku* (s. 9).
- Monsen, H. N. (2015, 27. april). Eliminerer flaggalternativer. *Ruijan Kaiku* (s. 4).
- Monsen, H. N. (2016a, 4. april). La de usynlige bli synlige [leder]. *Ruijan Kaiku* (s. 2).
- Monsen, H. N. (2016b, 2. mai). Takker for tilliten. *Ruijan Kaiku* (s. 6–7).
- Monsen, H. N. (2019a, 14. mars). Nå kan du lage kvenrosa ved hjelp av matematikk. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/slik-lager-du-kvenrosa/>
- Monsen, H. N. (2019b, 25. april). Vi er nok den første arenaen i verden med kvensk flagg. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/vi-er-nok-den-forste-arenaen-med-kvensk-flagg/>
- Monsen, H. N. (2020, 11. februar). Kyläpelis sparkestunt. *Ruijan Kaiku*. <https://www.ruijan-kaiku.no/kylapelis-sparkestunt/>
- Niemi, E. (1995). The Finns in Northern Scandinavia and Minority Policy. I S. Tagil (red.), *Ethnicity and nation building in the Nordic World* (s. 145–178). Hurst.
- Niemi, E. (2017). Fornorskningspolitikken overfor samene og kvenene. I N. Brandal, C. A. Døving & I. T. Plesner (red.), *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016* (s. 131–152). Cappelen Damm Akademisk.
- Nordisk flaggkontakt. (2001). Eget flagg for kvenene? *Nordisk flaggkontakt*, 33, 29.
- Norges institusjon for menneskerettigheter. (2022, 26. august). *Holdninger til samer og nasjonale minoriteter i Norge* (rapport). <https://www.nhri.no/rapport/holdninger-til-samer-og-nasjonale-minoriteter-i-norge/>
- Norske kveners forbund / Ruijan Kvääniliitto. (2015, 13. april). Flaggforslag fra Kåfjord. <https://kvener.no/2015/04/flaggforslag-fra-kafjord/>
- Norske kveners forbund / Ruijan Kvääniliitto. (u.å.). Kvenflagget/Kvääniflaku: Synliggjøring og anerkjennelse. <https://kvener.no/kvenene/flagg/>
- Olsen, K. (2018). *Identities, Ethnicities and Borderzones: Examples from Finnmark, Northern Norway*. Orkana Akademisk.

- Olsen, K. (2021). «La de usynlige ble synlige»: Om kvenske steder og kvensk usynlighet. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 32(2), 72–86. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2898-2021-02-03>
- Olsen, J. R. (1997, 9. september). Ønsker eget kvenparti. *Framtid i Nord*, s. 5.
- Olsen, J. R. (1999, 21. januar). Kvenene med eget flagg. *Framtid i Nord*, s. 24.
- Porsanger, H. (2017, 29. mai). Gode diskusjoner og flotte engasjerte mennesker. *Ruijan Kaiku* (s. 6–7).
- Regjeringen. (2005, 24. juni). Offisielt fra statsråd 24. juni 2005. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/offisielt-fra-statsrad-24-juni-2005-/id101899/>
- Regjeringen. (u.å.). Nasjonale minoriteter. <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/nasjonale-minoriteter/id1404/>
- Ryymin, T. (2001). Creating Kvenness: Identity building among the Arctic Finns in northern Norway. *Acta Borealia*, 18(1), 51–67. <https://doi.org/10.1080/08003830108580518>
- Saressalo, L. (1996). *Kveenit: Tutkimus erään pohpismorjalaisen vähem mistön identiteetistä*. Helsinki: SKS.
- Skjetne, E. (2019, 7. oktober). Kvensk pride i Trondheim. *Ruijan Kaiku* (s. 10).
- St.meld. nr. 15 (2000–2001). *Nasjonale minoriteter i Noreg: Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar*. Kommunal- og regionaldepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-15-2000-2001-/id585195/>
- Storaas, K. (2007). *Finland er bak oss, Norge er vårt land: Konteksters betydning for etniske endringsprosesser i Sør-Varanger* [doktoravhandling], Universitetet i Tromsø.
- Voll, Ø. (2021, juni). Intervju med kunstneren Maija Liisa Björklund. Se *Kunstmagasinet*. <https://sekunst.no/SeKunstMagasin/Intervju-Maija-Liisa-Bjoerklund>
- Wirlöf, H. (2007). Tornedalsflaggan: Meän flagu. https://web.archive.org/web/20170424002117/http://wirlöf.homelinux.com/vitsaniemi/sv_flaggtalet.htm
- Aarekol, L. (2009). *Kvenske minnesteder 1970–2001: Materialitet og minne* [doktoravhandling, Universitetet i Tromsø].

